

Funded by
the European Union

ยุทธศาสตร์การรับมือของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเมืองบ่อयाง
3 ปี(พ.ศ.2566-2569)

จัดทำโดย
คณะทำงานเมืองบ่อयाง

บทที่ 1

ความเป็นมาเบื้องต้นของโครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อการเปลี่ยนแปลงเมือง

Strengthening urban climate governance for inclusive, resilient and sustainable societies in Thailand (SUCCESS)

งบประมาณ European Commission ดำเนินการ 5 ปี 1 พย. 62 – 31 ตค. 67

องค์กรหลัก สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) และมูลนิธิชุมชนสงขลาในพื้นที่ภาคใต้

พื้นที่ดำเนินการ ภาคใต้: จังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล และภาคอีสาน

หลักการและเหตุผล ที่ผ่านมามองเห็นได้ว่า ภาคประชาสังคมเข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ของเมืองน้อยมาก โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาและการบริหารจัดการกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการวางแผนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมืองร่วมกับหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นน้อยเกินไป จากการพัฒนาเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทาง การไหลของน้ำ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่เกษตรกรรมไป เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมอื่นๆ ประกอบกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความไม่แน่นอนนั้น ส่งผลให้การบริหารจัดการเมืองต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้านที่สำคัญและสลับซับซ้อน ทั้งทางด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีปฏิบัติ และด้านการปกครอง และยังเกิดผลกระทบด้านสังคมจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ อาทิ ความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ประกอบกับในการวางแผนการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน มีการคำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติด้านน้ำน้อยเกินไป ดังนั้นควรจะดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

รายละเอียดโครงการโดยย่อ เมืองในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ต้องปรับบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่ภาครัฐเพียงอย่างเดียว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของเมือง ภาคประชาสังคมจึงถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนกิจกรรมของรัฐบาลท้องถิ่นในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติและร่วมวางแผนเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศ โดยทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างภาครัฐสู่ชุมชนท้องถิ่นโดยการบริหารจัดการนั้นต้องเน้นความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก รวมถึงคนจน คนด้อยโอกาส คนชายขอบ คนพิการ อีกทั้งเด็ก ผู้หญิง คนพิการ และคนชรา โครงการมุ่งเน้นเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ให้กับองค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations: CSOs), องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization (NGOs), องค์กรชุมชนแกนหลัก (Community-Based Organizations: CBOs) โดยมุ่งเน้นปรับปรุงการวางแผนการตัดสินใจในระดับนโยบาย และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติด้านน้ำ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของเมือง การปรับปรุงธรรมาภิบาลของเมืองด้านสภาพภูมิอากาศ และการบูรณาการการรับมือด้านสภาพภูมิอากาศให้อยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การดำเนินการ

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องอาศัย ชุดแบบฝึกหัดการเรียนรู้ รวมถึงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานวิจัย รวมถึงจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับภูมิภาค

เป้าหมายของโครงการ เพิ่มขีดความสามารถด้านการปรับตัวของชุมชนเมือง โดยการเสริมสร้างการบริหารจัดการด้าน ธรรมชาติบาลสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศของเมืองให้ดีขึ้น และเสริมสร้างองค์ความรู้ของภาคประชาสังคมให้สามารถนำไปปรับใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์โครงการ เสริมสร้างกลไกการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาเมืองอย่างทั่วถึงคนทุกระดับชั้น ด้วยการสร้างศักยภาพของภาคประชาสังคม

บทที่ 2

พื้นที่ดำเนินการ หน่วยงาน ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

พื้นที่ดำเนินการ

เมืองบ่อียงอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีขนาดพื้นที่ 9.27 ตารางกิโลเมตร หรือ 5.793 ไร่ เป็นชุมชนเมืองที่ศูนย์กลางที่ตั้งหน่วยราชการที่สำคัญระดับจังหวัดหลายหน่วย อาทิ ศาลากลางจังหวัดสงขลา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 55 ชุมชน

คณะทำงาน

ประกอบด้วย ศูนย์บ่อียงพึ่งพาตนเอง วิสาหกิจชุมชนสวนผักกลางป่าสน สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา กลุ่มสตรีชุมชนแหลมสนอ่อน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชุมชนแหลมสนอ่อน ชุมชนศาลาเหลืองเหนือ กลุ่มพัฒนาอาชีพคนพิการ ตำบลบ่อียง ชุมชนสนามบิน ชุมชนบालาเซาะห์แก้วแสน กลุ่มแรงงานนอกระบบ

ชุมชนที่เข้าร่วม 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแหลมสนอ่อน ชุมชนสนามบิน ชุมชนภราดร ชุมชนศาลาเหลืองเหนือ และชุมชนบาลาเซาะห์แก้วแสน

ประชากรกลุ่มเปราะบาง คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มผู้ยากไร้

หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม วัด โรงเรียน ศูนย์อู่ตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก เทศบาลนครสงขลา สำนักสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดสงขลา พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พชอ.) สำนักงานรถไฟสงขลา การประปาส่วนภูมิภาคสงขลา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสงขลา ธารักษ์จังหวัดสงขลา เกษตรจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา

บทที่ 3

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองของเมืองบ่อयाง

เมืองบ่อयाงมีขนาดพื้นที่ 9.27 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,793 ไร่ เป็นชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์กลางที่ตั้งหน่วยงานราชการที่สำคัญระดับจังหวัดหลายหน่วย อาทิ ศาลากลางจังหวัดสงขลา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา เป็นต้น เมืองบ่อयाงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่ง ลักษณะเป็นแหลมแคบยาวในแนวทิศใต้สู่ทิศเหนือลงสู่ทะเล โดยตั้งอยู่ระหว่างอ่าวไทยกับทะเลสาบสงขลา มีคลองสำโรงเป็นพื้นที่รับน้ำของเมือง อยู่ทางทิศใต้ ลักษณะภูมิอากาศของเมืองบ่อयाงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือกับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้มีฝนตกมากในเดือนพฤศจิกายน และฝนตกน้อยในเดือนมีนาคม สำหรับด้านประชากรของเมืองบ่อयाงนั้น สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลาได้ระบุข้อมูลประชากรจากการทะเบียน ปี 2562 (ข้อมูลล่าสุด) ว่า เมืองบ่อयाงมีจำนวนประชากร 61,758 คน โดยแยกออกเป็นเพศชาย 29,875 คน และเพศหญิง 31,883 คน โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างและรับราชการตามลำดับ

เมืองบ่อयाงสงขลา มีท.น.สงขลาเป็นท้องถิ่นหลัก มีลักษณะชุมชนเป็นชุมชนแออัดที่เป็นชุมชนใหม่เข้ามาซ้อนทับชุมชนเดิม มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 55 ชุมชน ซึ่งมากกว่า 50% ของชุมชนทั้งหมด มีข้อมูลระบุว่า ที่อยู่อาศัยปลูกอยู่ในที่ดินของรัฐ ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง มาจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่

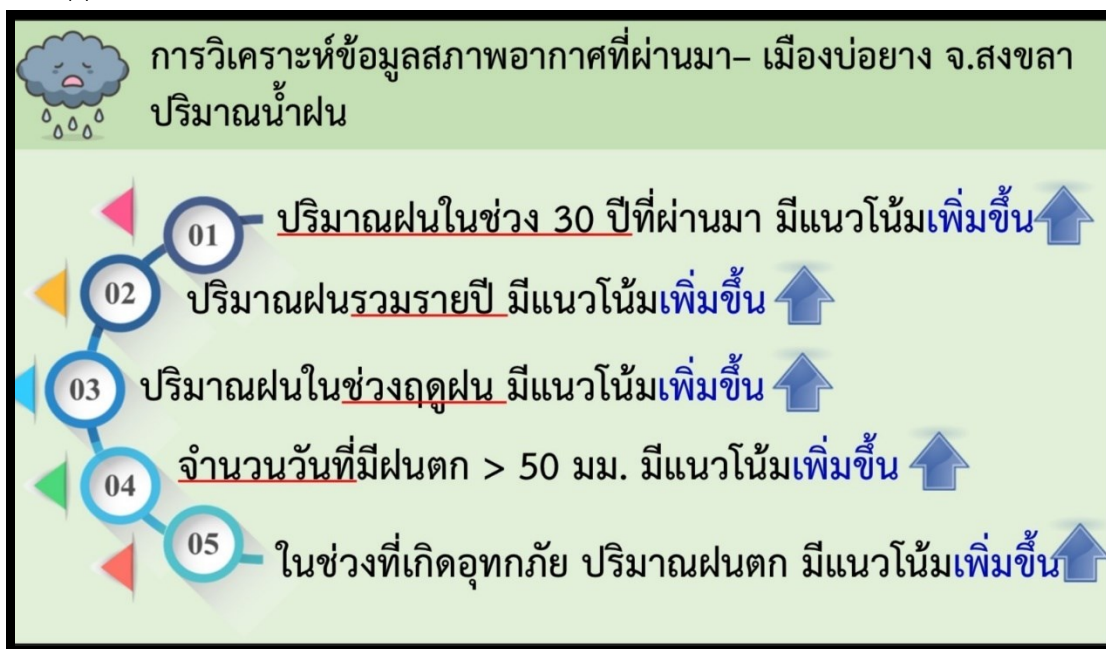
- 1.เมืองบ่อयाงสงขลาเป็นเมืองท่าและเมืองชายทะเลที่สำคัญของภาคใต้ตอนล่างมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณ บริเวณสันทราย ริมทะเลสาบสงขลาด้านตะวันออก
- 2.มีการอยู่อาศัยของชุมชนใหม่ซ้อนทับชุมชนเดิม ลักษณะของเมืองเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการของจังหวัด
- 3.เมืองบ่อयाง แบ่งเขตปกครองเป็น 55 ชุมชน ที่มีการระบุว่าส่วนใหญ่เป็นชุมชนแออัดคนจนเมืองที่อยู่บนที่ดินของรัฐ

บทที่ 3

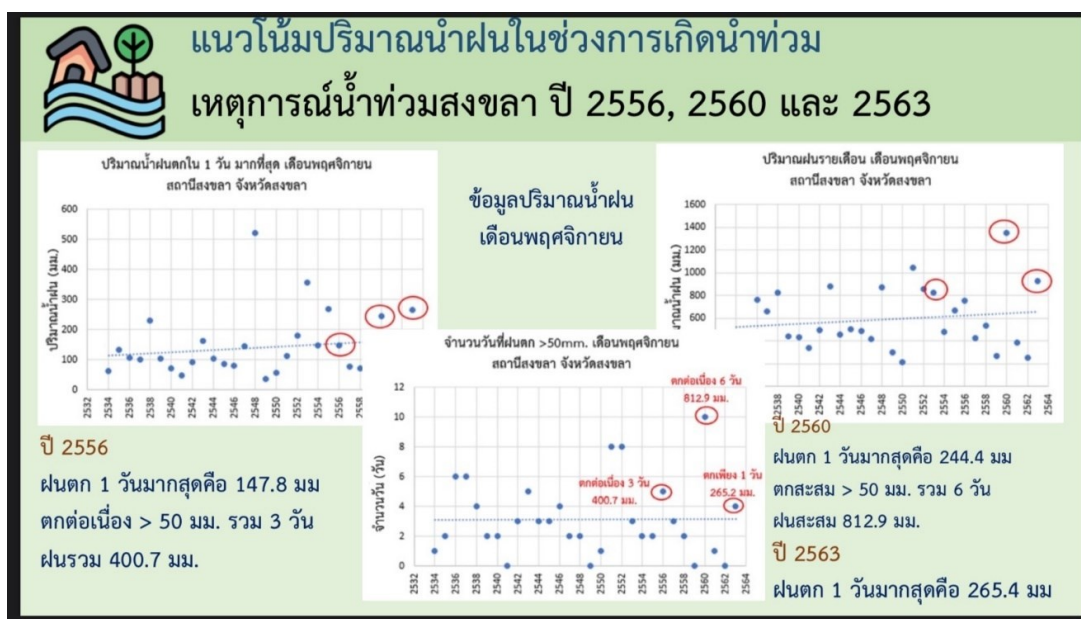
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมืองบ่อयाง

สภาพภูมิอากาศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพอากาศของ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย TEI ดังนี้

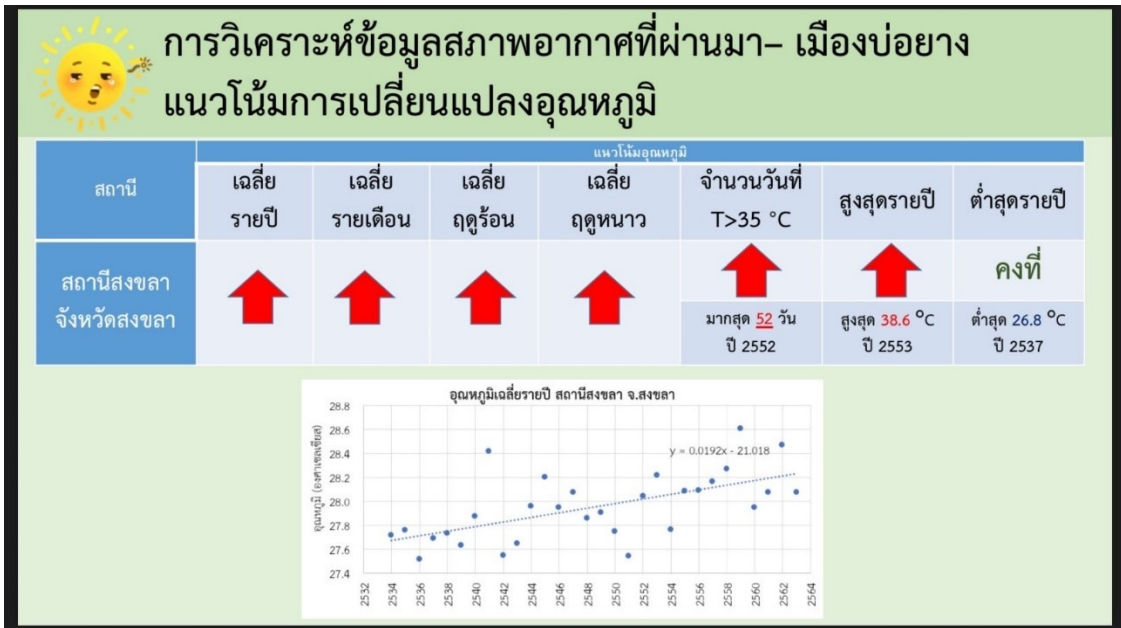
- วิเคราะห์ปริมาณน้ำฝนที่ผ่านมาของเมืองบ่อयाง จ.สงขลา ปี 2532 – 2564 ของสถานีอุตุนิยมวิทยา หาดใหญ่ แสดงถึงปริมาณน้ำฝนที่มีแนวโน้มลดลง ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา

- วิเคราะห์ปริมาณน้ำฝนที่ผ่านมาของเมืองบ่อयाง จ.สงขลา ปี 2532 – 2564 ของสถานีอุตุนิยมวิทยา หาดใหญ่ แสดงถึงปริมาณน้ำฝนที่มีฝนตกมากที่สุด 1 วัน ของเหตุการณ์น้ำท่วมขนาดใหญ่ ปี 2563 คือ 265.4 มม.

- การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่ผ่านมาของ เมืองบ่อ่าง จ.สงขลา ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา

บทที่ 4

ความเปราะบาง/ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมืองบ่อียง

พื้นที่ชุมชนที่ใช้ในการศึกษาประเมินความเปราะบาง

- ชุมชนแหลมสนอ่อน มีลักษณะภูมิประเทศมีลักษณะเป็นแหลมยาว มีทะเลขนานทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา
- ชุมชนสนามบิน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเป็นที่ราบลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมขัง
- ชุมชนศาลาเหลียงเหนือ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองสำโรง เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมและมักจะประสบกับปัญหาน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมชุมชน
- ชุมชนบาหลีเขาเหล็กแกล้งแสน ตั้งอยู่บนชายหาดทะเลแกล้งแสนซึ่งมีการกัดเซาะชายฝั่งและมีคลื่นลมแรงทำให้มีทรายพัดมาทับถมปากคลองสำโรงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอีกทั้งยังทำให้เกิดน้ำท่วมขังและน้ำล้นตลิ่งในช่วงฤดูฝน

สรุปผลการศึกษาพื้นที่ชุมชนเมืองบ่อียงทั้ง 4 ชุมชนได้ดังนี้

- ผลการศึกษาพื้นที่ชุมชนศาลาเหลียงเหนือ

พบว่าแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่วงอายุวัย จะอยู่ในวัยประถมถึงมัธยมผู้สูงอายุจะ 60 ปีขึ้นไป นับถือศาสนาพุทธ100% สิทธิการรักษาใช้สิทธิ์บัตรทอง สมาชิกในครัวเรือนจะอยู่อาศัยรวมกันประมาณ 4-5 คน

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ทุกพื้นที่มักจะเกิดน้ำท่วม อากาศร้อน เกิดความเครียด โรคภัยจะตามมากับน้ำท่วม ทรัพย์สินเสียหาย ส่งผลให้เกิดสภาพปัญหาที่ตามมา น้ำและอาหารไม่เพียงพอ คนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ แรงงานนอกระบบเข้าไม่ถึงการช่วยเหลือพื้นฐานของภาครัฐ ไม่มีส่วนร่วมในการทำแผนกำหนดนโยบาย การเข้าถึงข้อมูลเพียง 25 %ของคนในชุมชน ผ่านทางทีวี เพื่อน หรือสื่อออนไลน์ ช่วยเหลือตัวเองหรือเครือข่าย ไม่มีระบบสื่อสารในชุมชน ใช้เงินออมส่วนตัวหรือกู้ยืมมา ภาครัฐช่วยเหลือไม่ได้เพราะเป็นพื้นที่เอกชน

การเข้าถึงระบบโครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ก่อนเกิดเหตุ ต้องได้รับข่าวสารที่ทั่วถึง ขณะเกิดเหตุ ต้องการให้ช่วยเหลืออย่างจริงจังและรวดเร็ว และหลังเกิดเหตุต้องการให้ช่วยเหลือซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ เงินช่วยเหลือรวมถึงความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและที่ดิน

- ผลการศึกษาพื้นที่ชุมชนสนามบิน

พบว่าแรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง พนักงานบริษัท มอเตอร์ไซค์รับจ้าง ประมง พื้นบ้าน มีช่วงอายุวัยเด็ก 1-18 ปี 21 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุ 60 ปีถึง 67 นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม สมาชิกในครัวเรือนมีจำนวน 5-6 คน

สภาพปัญหามีน้ำท่วม อากาศร้อน วิกฤตเกิดขึ้นในชุมชนปีละ 2 ครั้ง ผลกระทบที่จะเกิดเป็นอันดับแรก คือผู้สูงอายุเพราะผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ในบ้านตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศฝนเปลี่ยนฤดูไม่ตกต้องตามฤดูกาล รับรู้ปัญหาด้วยตัวเอง สำรวจความเสียหาย ญาติพี่น้องช่วยเหลือกันทรัพย์สินเสียหาย อาหารการกินที่ไม่สะอาด เกิดความเครียด การดำรงชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ต้องช่วยเหลือตัวเองก่อนจะช่วยเหลือกันในชุมชน เข้าไม่ถึงความช่วยเหลือของภาครัฐหรืออาจจะล่าช้า ไม่ได้รับรู้ข้อมูลการเกิดวิกฤตล่วงหน้าและไม่ได้เตรียมความพร้อมรับมือในเรื่องน้ำดื่มหรืออาหารหรือสิ่งของจำเป็น ซึ่งทำให้เกิดการใช้เงินออมหมดไปหรือต้องไปยืมญาติแก้ไขปัญหาล่าช้าไปก่อน เกิดความเสียหายของทรัพย์สิน เกิดปัญหาซ่อมแซมบ้านกันเองในครอบครัวทำให้ต้องกู้เงินนอกระบบ และไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเพราะเข้าถึงช้า

การเข้าถึงระบบโครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ก่อนเกิดเหตุต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับปัญหา ขณะเกิดเหตุต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือเบื้องต้น และหลังเกิดเหตุต้องการให้สำรวจความเสียหาย เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน

- ผลจากการศึกษาพื้นที่ชุมชนแหลมสนอ่อน

พบว่าแรงงานนอกระบบมักมีอาชีพรับจ้าง, ค้าขาย, ประมง, แม่บ้าน, และนักศึกษาซึ่งในชุมชนมีเด็กอายุตั้งแต่ 6 ปีถึง 18 ปี อยู่ในระบบ มีผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 51-73 ปีซึ่งในชุมชนมีการนับถือศาสนาพุทธและแต่ละครัวเรือนมีสมาชิกในบ้าน 2-7 คน มีสภาพปัญหาคือมีน้ำท่วม มีกระแสลมแรงและมีปัญหาหน้าแล้งซึ่งได้รับการช่วยเหลือเป็นบางครั้ง มีการเน้นการตัดต้นไม้ที่มีความสูงมากออก มีการทำบ้านให้แข็งแรง มีการจัดหาที่อพยพให้โดยการให้ไปอยู่ในที่ปลอดภัยตามบ้านญาติ มีเสื้อชูชีพและมีการติดตามข่าวสารอยู่เสมอแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในชุมชนเช่นมีปัญหาภาวะป่วยด้วยโรคผิวหนังและมีภาวะเครียด ช่วงหน้าฝนมักประสบกับปัญหาชาวประมงต้องหยุดเดินเรือทำให้เกิดการขาดรายได้ มีข้าวของเสียหาย แรงงานนอกระบบขาดการช่วยเหลือ ต่างคนต่างอยู่ ญาติต้องช่วยเหลือกันเอง มีปัญหาไฟฟ้าช็อต มีการเสียชีวิต มีสภาพการพังของตัวบ้าน ไม่มีน้ำ ไม่มีอาหาร ไม่มีไฟฉาย ไม่มีเสื้อชูชีพ เกิดไฟฟ้าดับจากกระแสลมแรง ลิงออกมาอาละวาด ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขาดการเข้าถึงข้อมูลทีวี/ สื่อออนไลน์ ต้องพึ่งเงินออมของตัวเอง บัตรประชาชน ครัวเรือนอื่น เงินกู้ ความช่วยเหลือจากรัฐในการซ่อมแซมบ้านและทุนช่วยเหลือ ฯลฯ

การเข้าถึงระบบโครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ก่อนเกิดเหตุ ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและไม่เลือกปฏิบัติขณะเกิดเหตุ : ได้รับอาหารและความช่วยเหลืออยู่แต่ไม่เพียงพอ หลังเกิดเหตุ : มีการเข้ามาช่วยตัดต้นไม้และเข้ามาช่วยซ่อมแซมบ้านเรือนให้

- ผลจากการศึกษาพื้นที่ของชุมชนบลาเขาเข้แก๊ส

พบว่าคนในชุมชนเองมีอาชีพประมง , ค้าขาย และทำงานโรงงาน ซึ่งมีช่วงอายุ ตั้งแต่ 6 - 18 ปี และนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ประมาณเกือบ 100% ของประชากรทั้งหมดในชุมชน ส่วนการศึกษาพบว่า บางส่วนก็ได้เรียนบางส่วนก็ไม่ได้เรียนหนังสือเลยและมีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 7-9 คน ส่วนสภาพปัญหาที่พบคือ มีน้ำท่วมขังและมีน้ำทะเลหนุนโดยเฉพาะบริเวณปลายริมคลองสำโรงนอกจากนี้ยังมีปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งและยังพัดพาเอาขยะจากคลองลงมาสู่ทะเลเมื่อน้ำทะเลหนุนขึ้นมาก็พัดพาเอาทั้งขยะและทรายเข้าสู่บ้านเรือนริมฝั่งซึ่งมีหนทางแก้โดยชาวชุมชนร่วมกันทำกระสอบทรายเพื่อเป็นแนวกันโดยอาศัยประสบการณ์ที่

ผ่านมาจากคนเก่าคนแก่ในชุมชนแต่ก็ไม่เพียงพอนอกจากนี้ยังมีปัญหาลมแรงเกิดขึ้นด้วยเฉลี่ยปีละ 1-2 ครั้ง มีอากาศร้อน ก่อเกิดความเครียดซึ่งนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ตามมาและทำให้คนในชุมชนเสียรายได้ต้องอาศัยสังคมเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันจากเพื่อนสู่เพื่อนแทน ขาดการเข้าถึงโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ ที่อยู่อาศัยก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเองส่วนกระสอบทรายบางครั้งก็ได้รับการสนับสนุนจากอปท. บ้าง จากการบริจาคบ้างเป็นบางส่วน ขาดน้ำ อาหารและจุดอพยพซึ่งขณะเกิดภัยขึ้นมาต่างคนที่ต่างก็ช่วยกัน โดยอาศัยการระดมทุนมาจากเงินออมส่วนตัว เงินกู้ เพื่อน ภาครัฐบ้างและอาศัยครัวกลางซึ่งในส่วนข้อมูลของกลุ่มคนเปราะบางก็อาศัยเพื่อน / ไลน์ทำให้การเข้าถึงข้อมูลมีน้อยมาก

การเข้าถึงระบบโครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ก่อนเกิด : ได้รับข้อมูลข่าวสารเตือนภัยล่วงหน้า
ขณะเกิด : มีเรือในการเตรียมพร้อมในการอพยพ หลังเกิด : มีที่อยู่อาศัย ยา และอาหารรองรับ

ความเปราะบางระดับบุคคล เพศ ครัวเรือน ชุมชน สภาพภูมิอากาศ

ระดับบุคคล : การประเมินความเปราะบางในระดับบุคคล กรณีอาชีพแรงงานนอกระบบจะได้รับผลกระทบมากในช่วงหน้าฝน เช่น ชาวประมง มอเตอร์ไซรับจ้าง หาบเร่แผงลอย จะได้รับผลกระทบเยอะที่สุด เนื่องจากไม่สามารถออกมาทำงานได้ตามปกติ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ คือ กลุ่มที่ได้ช่วยเหลือกันเองในระดับชุมชน

ระดับเพศ : การประเมินความเปราะบางทางเพศ พบว่า ผู้หญิงจะได้รับผลกระทบมากกว่าเพศชายในด้านกิจวัตรประจำวันเนื่องจากผู้หญิงจะอาศัยอยู่ในบ้าน แต่ในทางกลับกันผู้หญิงจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมหลักในกาวางแผนในระดับชุมชน โดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นผู้สูงอายุ จึงทำให้เกิดเป็นผลกระทบเชิงบวกในการประเมินความเปราะบางทางเพศ

ระดับครัวเรือน : การประเมินความเปราะบางในระดับครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชุมชนมุสลิมมีมากกว่าชุมชนพุทธ จึงทำให้เกิดเป็นสังคมเครือญาติเกิดการช่วยเหลือกันในสภาวะวิกฤต

ระดับชุมชน : การประเมินความเปราะบางในระดับชุมชน ส่วนใหญ่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมกับหน่วยงานในการวางแผนการแก้ปัญหาเรื่องการรับมือภัยพิบัติ การรับรู้ข้อมูล การเตือนภัยล่วงหน้า เนื่องจากหน่วยงานไม่ได้มีการสื่อสารมาถึงระดับครัวเรือนหรือชุมชน แต่ในชุมชนจะมีบทบาทช่วยเหลือกันเองเมื่อได้รับผลกระทบ

โดยรวมชุมชนทั้ง 4 ชุมชนมีลักษณะเหมือนกัน ในเรื่องของการมีส่วนร่วม การรับรู้ข้อมูล แต่จะมีความแตกต่างกันด้านสภาพปัญหา เช่น ชุมชนแหลมสนอ่อน มีปัญหาเรื่องคลื่นลมแรงและฝนตกหนัก ชุมชนบาหลี เกาะแกว่ง ปัญหาเรื่องการค้าขายชายฝั่ง ชุมชนสนามบินมีปัญหาเรื่องสภาพอากาศร้อนจัด ฝนตกหนัก น้ำท่วมขังและชุมชนศาลาเหลียงเหนือ มีปัญหาเรื่องฝนตกหนักน้ำท่วมขัง จากการสำรวจข้อมูล พบว่า ปัญหา น้ำท่วมขังเป็นปัญหาที่เจอเหมือนกันในทุกพื้นที่ และข้อค้นพบอีกประการหนึ่งจากการวิเคราะห์สภาพภูมิอากาศของ TEI พบว่า ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่อำเภอเมืองมีแนวโน้มจะสูงขึ้น

บทที่ 5

ยุทธศาสตร์การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมืองบ่อ่าง

วิสัยทัศน์ "เมืองบ่อ่างเมืองครุฑชุมชนที่เข้มแข็ง มาร่วมสร้างชุมชนสีเขียวที่มีที่อยู่อาศัยมั่นคง มีอาชีพ และรายได้เพียงพอ ภายใน 3 ปี(พ.ศ.2566-2569)

พันธกิจ

1. ชุมชนที่อาศัยในที่ดินรัฐได้ทำสัญญาเช่าระยะยาว
2. รักษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน
3. สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

วัตถุประสงค์

1. คนจนเมืองบ่อ่างมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทำสัญญาเช่าอย่างถูกต้อง
2. สร้างความมั่นคงด้านรายได้และอาชีพบนฐานทรัพยากรในชุมชน
3. การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

1) ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ประสานการหาทางออกร่วมกับเจ้าภาพที่ดินของรัฐ/เอกชน รวมกลุ่มสมาชิก บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พร้อมทั้งร่วมมือกับปรับสภาพบ้าน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัย

แนวทางสำคัญ : ชุมชนที่อาศัยในที่ดินรัฐได้รับการทำสัญญาเช่าระยะยาว มีการปรับปรุงสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยในระยะยาว

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับหน่วยงานแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย สร้างความมั่นคงให้กับชุมชน รวมถึงสร้างที่อยู่อาศัยระยะยาว

แนวทางสำคัญ : สมาชิกในครัวเรือนได้รับการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตสำหรับทุกคน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : เทศบาลนครสงขลา สนง.พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนบนฐานการสร้างสุขภาวะของคนในครัวเรือนไปพร้อมกับการปรับสภาพที่อยู่อาศัย

ภาคยุทธศาสตร์ : ธนารักษ์ การรถไฟ เจ้าท่า วัด/มัสยิด และพอช. นอกจากนั้นยังมี การประปา การไฟฟ้า ทน.สงขลา พมจ. มทร.ศรีวิชัย, ม.ราชภัฏสงขลา ม.ทักษิณ มูลนิธิชุมชนสงขลา และคณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน(กขป.)เขต 12

2) ความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ สำรวจทักษะของผู้ว่างงาน(แม่บ้าน/ผู้สูงอายุติดบ้าน) ทักษะฝีมือ บริการด้านต่าง อาชีพ งานช่าง งานแม่บ้าน งานครัว/อาหาร ประมง รถรับจ้าง ฯลฯ พร้อมพิจารณาฐานทรัพยากรในชุมชน อาชีพ ประมง ผัก ไม้ผล ลูกสน ขยะพลาสติก ของใช้มือสอง นำมาวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงให้

เกิดอาชีพและรายได้ มีการทำงานเป็นเครือข่ายส่งต่อ สร้างจุดจำหน่าย หรือยกระดับผลิตภัณฑ์ สร้างกติกางานทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร :เทศบาลสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การสร้างอาชีพ การรวมตัวจัดตั้งวิสาหกิจ

สมาคมเครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุร่วมกับองค์กรชุมชน จัดตั้งวิสาหกิจ เพื่อดูแลสุขภาพและสร้างรายได้ผ่านระบบดูแลผู้ป่วยที่บ้าน (iMedcare)

ชุมชนในพื้นที่เทศบาลนครสงขลา รวมตัวกันจัดตั้งวิสาหกิจยกระดับผลผลิต แปรรูปผลผลิต สร้างมาตรฐานผลผลิตและร่วมมือกันสร้างตลาดทั้งจำหน่ายตรงและตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาคียุทธศาสตร์ : พัฒนาชุมชน ทน.สงขลา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) พมจ./ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กองทุน WWF เกษตรอำเภอ พัฒนาที่ดิน ประกันสังคม บ.หาดทิพย์ มูลนิธิชุมชนสงขลา/อบจ.สงขลา

3)การจัดการสิ่งแวดล้อมยั่งยืน สร้างชุมชนสีเขียวที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี เพิ่มพื้นที่สีเขียว มีการจัดการขยะเปียก ขยะรีไซเคิล นำมาใช้ประโยชน์ใหม่ สร้างเศรษฐกิจหมุนเวียน มีการปลูกผักเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระดับครัวเรือน รวมถึงการสร้างความปลอดภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะปัจจัยด้านอากาศร้อน वादภัย อุทกภัยตามฤดูกาล

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : ทน.สงขลา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) ธนารักษ์จังหวัด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง จัดทำผังชุมชนใหม่เพื่อให้เอื้อต่อการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปรับปรุงระบบระบายน้ำ ถนน โครงสร้างพื้นฐานให้สามารถปรับตัวและรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : สำนักสาธารณสุข ฉีควัคซีนพิษสุนัขบ้า พ่นยุงช่วงหน้าร้อน และร่วมกับชุมชนเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อลดอุณหภูมิ

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : ทช.และชุมชน เพิ่มทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง

ภาคียุทธศาสตร์ : ทน.สงขลา ทสจ. พอช. ธนารักษ์ การรถไฟ เกษตรอำเภอ มูลนิธิชุมชนสงขลา/อบจ.สงขลา ทรัพยากรชายฝั่ง

4)การสร้างความเข้มแข็งขององค์กร วางรากฐานการพัฒนาระดับชุมชน สำรวจและประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่ชุมชน จัดโซน ประสานกลุ่มอาชีพ กลุ่มวัยโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ตัวแทนของแต่ละภาคส่วนในชุมชนมาร่วมพัฒนา สร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม บนฐานจิตอาสาและมีรายได้รองรับ มีการพัฒนาศักยภาพแกนนำในด้านการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการการเงิน การทำแผนและผังชุมชน และต่อยอดนำตัวแทนพื้นที่/อาชีพ มาร่วมจัดตั้งองค์กรนิติบุคคลระดับเมือง

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร : ศูนย์อู่ตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออกจังหวัดสงขลา สร้างเครือข่ายเตือนภัยพัฒนาแกนนำชุมชนในการแก้ไขข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การไฟฟ้า มีระบบไฟฟ้าสำรองให้แก่ประชาชนในชุมชน

โรงเรียนสำรวจครอบครัวเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมการศึกษา คัดกรองสุขภาพ
รองรับสังคมสูงวัย คัดกรองสุขภาพระยะรายบุคคล เปิดห้องเรียนสุขภาพะให้ความรู้ปรับลดพฤติกรรมเสี่ยง
ภาคียุทธศาสตร์ : อบจ.สงขลา ทน.สงขลา สหกรณ์จังหวัด เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน โรงเรียน ศูนย์
อตุณิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก สสจ. วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี กศส. มูลนิธิชุมชนสงขลา/ศูนย์
ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์

โดยมีโครงการที่ควรดำเนินการ ได้แก่

1)โครงการลดขยะและสร้างรายได้ชุมชนเมืองบ่อয়ง

ร่วมกับกองทุน wwf ลดขยะพลาสติกเมืองบ่อয়ง นำมาสร้างรายได้

กิจกรรมสำคัญ : มีธนาคารขยะรีไซเคิล มีชาเล้งรับขยะจากชุมชน นำมาสู่โกดังจัดเก็บ พัฒนาผลิตภัณฑ์
(อัดพลาสติกเป็นแผ่น/อิฐบล็อก ฯลฯ) จำหน่ายสร้างรายได้

ร่วมกับเทศบาลนครสงขลา เครือข่ายองค์กรชุมชน สถาบันการศึกษา(วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี
มทร.ศรีวิชัย ม.ทักษิณ ม.ราชภัฏสงขลา

กิจกรรมสำคัญ : รับบริจาครวบรวมของใช้มือสองนำมาต่อยอดสร้างรายได้ และหมุนเวียนแบ่งปัน
ครัวเรือนยากจน

แปรรูปขยะอินทรีย์จัดทำน้ำหมักชีวภาพ ทำหัวเชื้อน้ำยาเอนกประสงค์ ย่อยสลายอินทรีย์วัตถุผสมดิน
ปลูก นำมาปลูกผัก เพิ่มรายได้

2)โครงการส่งเสริมรายได้และอาชีพชุมชนเมืองบ่อয়ง

ร่วมกับทน.สงขลา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มูลนิธิชุมชนสงขลา อบจ.สงขลา

กิจกรรมสำคัญ : จัดทำวิสาหกิจด้านการรับส่งอาหารสุขภาพ (ปลา/ปู/กุ้ง/ผัก/ข้าว)แบบ online พัฒนา
แบรนด์ของชุมชน จัดตลาดนัดสินค้าชุมชนแบบสัญจร

ร่วมกับอบจ. คณะพยาบาลศาสตร์ ม.อ. มูลนิธิชุมชนสงขลาสร้างเครือข่ายอาชีพบริการ งานช่าง งาน
รับจ้าง งานดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

3)โครงการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน

ร่วมกับทน.สงขลา สนง.พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน สถาบันการศึกษา สสอ. รพ.สงขลา สมาคมอาสาสร้างสุข มูลนิธิชุมชนสงขลา อบจ.สงขลา

กิจกรรมสำคัญ : คัดกรองสุขภาพระยะรายครัวเรือน สสำรวจสภาพบ้านและคุณภาพชีวิตของสมาชิกใน
ครัวเรือน ร่วมกันปรับปรุงบ้านให้แข็งแรง ให้ความรู้ปรับพฤติกรรมเสี่ยงของสมาชิกในครัวเรือน

4)โครงการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนเมืองบ่อয়ง ขอการสนับสนุนจากสหภาพยุโรป

วัตถุประสงค์ 1.วางรากฐานการพัฒนาาระดับชุมชน สร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม บนฐานจิตอาสา
และมีรายได้รองรับ 2.ประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่ชุมชน 3)พัฒนาศักยภาพแกนนำในด้านการรับมือ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการการเงิน การทำแผนและผังชุมชน และต่อยอดนำตัวแทน
พื้นที่/อาชีพ 4)ร่วมจัดตั้งองค์กรนิติบุคคลระดับเมือง

กิจกรรม

1) ให้มีชุมชนนำร่อง พัฒนาการรวมการชุมชน/จัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม จัดโซน ประสานกลุ่มอาชีพ กลุ่มวัย ตัวแทนของแต่ละภาคส่วนในชุมชนมาร่วมพัฒนา

2) พัฒนาศักยภาพแกนนำให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา พัฒนาศักยภาพแกนนำในด้านการรับมือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการการเงิน การทำแผนและผังชุมชน

3) การทำแผนรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และแผนชุมชน

4) จัดตั้งองค์กรนิติบุคคลระดับเมือง